

Clericis Laicos'tan Anagni Aşağılanması'na, Papa VIII. Bonifacius-Kral IV. Philippe Çatışması

From Clericis Laicos to the Humiliation of Anagni, the Conflict Between Pope Bonifacius VIII and King Philippe IV

Asiye

ABDURRAHMANOĞLU

Bağımsız Araştırmacı, Sivas, Türkiye
e-mail: aasiye002@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 14.03.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 24.04.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Asiye ABDURRAHMANOĞLU
aasiye002@gmail.com

Atrf /Cite this article:

Abdurrahmanoğlu, A. (2023). Clericis Laicos'tan Anagni Aşağılanması'na, Papa VIII. Bonifacius-Kral IV. Philippe Çatışması. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 73-85.

This article checked by

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International License.

Öz

1294 yılında Benedict Gaetani, papa olarak seçildi ve kendisi Bonifacius ismini aldı. Onun Papalık dönemini karakterize eden olay Fransa kralı ile girdiği çatışmadır. Kavga, din adamlarının vergilendirmesi ile başladı ve papa bu eylemin önüne geçmek için 1296 yılında Clericis Laicos'u deklare etti. Ferman İngiltere ve Fransa krallarını eşit derecede muhatap almasına rağmen tepki Fransa'dan geldi. Bonifacius'un sert tabiatı işleri daha da zorlaştırdı. Papa, Papalığın üstünlüğünü ve ayrıcalığını monarşilere kabul ettirmek idealindeydi. Fransa kralı ise bağımsız, özgür bir Fransız ulusu tasarımıydı. Kavganın devamını Unam Sanctam izledi. Papa, kralı Apostolik Makama ve kendisine tabi olmaya davet etti. Philippe ise papanın eylemlerine Anagni'de bir komplo hazırlayarak karşılık verdi.

Anagni Aşağılanması olarak bilinen olay neticesinde papa Bonifacius esir alındı. Üç gün tutsak kaldıktan sonra kurtarıldı. Papa Anagni'den Roma'ya geçti ve birkaç gün sonra öldü. Onun ölümü VII. Gregorius'tan beri başarılı bir şekilde sürdürülen Papalık üstünlüğünün son bulması demektir. Anagni olayı ve peşine papanın ölümü, Orta Çağ Papalık monarşisinin yıkımı anlamına gelmekteydi.

Anahtar Kelimeler: Bonifacius, Philippe, Papalık, Anagni Aşağılanması, Clericis Laicos

Abstract

In 1294, Benedict Gaetani was elected pope and take the name of Bonifacius. The event that characterizes his Papal period is his conflict with the king of France. The fight began with the taxation of the clergy and the pope declared Clericis laicos in 1296 to prevent this action. Although the edict addressed the kings of England and France equally, the reaction came from France. Bonifacius'un harsh natura made things even more difficult. The Pope had the ideal a making the monarchies accept the supremacy and privilege of the Papacy. The king of France, on the other hand, was in the design of an independent, free French nation. The rest of the fight was followed by Unam sanctam. The Pope invited the king to submit to the Apostolic Authority and himself. Philippe responded to the pope's actions by conspiring in Anagni.

Pope Bonifacius was taken prisoner in what became known as the Anagni Humiliation. After being held captive for three days, he was rescued. He passed from Pope Anagni to Rome and died a few days later. His death meant the end of Papal supremacy, which had been successfully maintained since Gregory VII. The Anagni event and the subsequent death of the pope meant the destruction of the medieval Papal monarchy.

Keywords: Bonifacius, Philippe, Papacy, Anagni Humiliation, Clericis Laicos

Giriş

Orta Çağ'da Katolik Kilisesi ve papalara bir bakış attığımızda, pek çok papa karşımıza çıkacaktır ancak bunlar içerisinde Bonifacius'un ayrı bir yeri vardır. III. Innocentius, IV. Innocentius gibi muktedir papalarla aynı asrın papası olmasına rağmen, XIV. yüzyıla yakın tarihte başlayan papalığı kilise adına oldukça bunalımlı bir sürece denk gelmiştir. IV. Innocentius'un ölümünden, kendisinin seçildiği tarih olan 1294 yılına kadar Roma Kilisesi, kısa süreli papalıklarla, uzun süreli boşluklarla ve yoğun bir hizipleşme ile mücadele etmiş ve gücünü büyük oranda kaybetmiştir. Bu zayıflığın bilincinde olan papa Bonifacius, Roma Kilisesi'ni eski günlerine döndürmek, Papalık teokrasisinin ve monarşisinin gücünü yeniden laik idarecilere kabul ettirmek idealindeydi ancak Avrupa toplumu büyük oranda değişmekteydi. *Regnum*¹ ile *sacerdotium*² arasındaki ilişki, kralların zorlayıcı gücü Papalık aleyhine genişlerken, Papalığın ruhani otoritesinin nasıl kavranacağı sorunu gitgide belirginleşmekteydi. Yükselen ulusal eğilimler, artan milliyetçilik ruhu, tüm Hıristiyanları Christendom'un³ üyesi ve başını da papa olarak gören kilise savına olan bağlılığı azaltmaktaydı. Ulusal devletlere dair sinyaller belirginleşirken, Aziz Petrus'un tahtında bu kavrama oldukça yabancı bir papa oturmaktaydı ve VIII. Bonifacius, çağın kendisine getirdiği sınırlandırmaların bilincinde değildi.

Benedict Gaetani yani papalık ismi ile VIII. Bonifacius 1220 dolaylarında Anagni'de doğdu. Aslen İspanyol olmasına rağmen ailesi çok uzun yıllardır Gaeta'da yaşamış ve oradan Anagni'ye taşınmıştı. Sicilya kralı Manfred'in generali kaptan Mathew Gaetani'nin onun büyük babası olduğu bilinmektedir. Babası Lofredo ya da Luitfried, Segni ailesinden Emilly ile evlendi ve bu sayede Benedict Gaetani, III. Innocentius, IX. Gregorius gibi papalarla akraba oldu (Curley, 1927: 27). Roma ve Paris'te hukuk eğitimlerini tamamlayan Benedict, zamanla uzman bir hukukçu olarak ünlendi. Roma, Paris, Anagni ve Todi'de hukukçu olarak hizmet etti ve 1276 yılında Roma curiasına⁴ girdi ve yaklaşık beş yıl sonra, -1281 yılında- dönemin papası tarafından İngiltere'ye Papalık elçisi sıfatıyla atandı (Flick, 1936: 16). Benedict'in elçi olarak görevlendirildiği yıllarda hem İngiltere kralı I. Edward hem de Fransa kralı IV. Philippe, genişleme ve merkezileşme faaliyetlerini sürdürmek için maliyetli savaşlar yapıyorlardı ve savaşları finanse etmek için yeni gelir kaynağı arayışındaydılar (Ruiz, 1979: 387). Edward ve Philippe Papalık koltuğundaki boşluktan istifade ederek, 1292'den 1294'e kadar herhangi bir izin olmaksızın kendi topraklarında bulunan ruhban sınıfı mensuplarını vergilendirdiler. Görev alanı İngiltere olduğu için Benedict, konuyla ilgili Winchelsea piskoposuna müracaatta bulundu; tüm din adamlarının kralın kararına karşı çıkmasını istedi ancak din adamlarının büyük çoğunluğu kraldan korktuğu için onun taleplerine boyun eğdiler (Challencor, 1912: 135-136).

1294 yılında V. Celestine⁵, beş aylık bir papalıktan sonra istifa etti. Papa olarak seçilmiş bir ismin hayatta iken görevi bırakması yönünde kilise tarihinde bir emsal olmadığı için, papanın istifasının meşru olup olmadığı yönündeki tartışmaların önüne geçmek adına 'papanın kendisini tahttan indirme özgürlüğüne sahip olması gerektiğine' (Bartolomeo Platina, 1927: 122-123) dair bir görüş ileri sürülerek, yeni papanın seçim süreci başlatıldı.

¹ Krallık

² Ruhban sınıfı

³ İsa'nın Devleti ya da Hıristiyanlık Devleti manasında kullanılan Papalık savı

⁴ Papalık hükümetinde meclis görevi gören yönetim organı.

⁵ V. Celestine'in istifası üzerinde tartışılan bir durumdur. VIII. Bonifacius, kaynaklardan edindiğimiz bilgiye göre özellikle İtalyan yarımadasında pek sevilmeyen bir kişilikti. V. Celestine ise yine kaynaklardan ittifakla öğrendiğimiz kadarıyla yaşamda sadeliği savunan, keşiş tabiatlı ve papa olduktan sonra da 'eski yaşam tarzını değiştirmeden ve bir papanın ihtişamını üstelenmeden' hüküm süren bir münzeviydi. Bu sebeple bir İtalyan olan Bartholome Platina onun Papalık onuruna 'gerçekten uygun olmadığını' düşünmekte ve bazı kardinallerin papadan istifa etmesini talep etmeleri üzerine onun istifa ettiğini ileri sürmektedir. Önemli bir İtalyan tarihçi olan Tholomei Lucensis ise kardinaller tarafından V. Celestine'e yapılan istifa çağrısının VIII. Bonifacius'un bir planı olduğunu, papanın görevden vazgeçmeye onlar tarafından ikna edildiğini iddia etmektedir. Bahsi geçen bu iddialar, sonrasında Celestine'in tutsak edilmesi ve şüpheli bir şekilde ölümü çeşitli çağdaş kaynaklarda olayların sebebi olarak Bonifacius'un görülmesine sebep olmuştur. Bu yönde görüşler için bkz.: Tholomei Lucensis, (1930). *Tholomei Lucensis Annales*. Bernhard Schmeidler (Ed.), Berlin: Weidmansche Buchh and Lung, 230.; Bartolomeo Platine, (1927). *The Lives of the Popes*. (Çev.: W. Benham). London: Okeden&Welsh, 122-123.

Oy birliği ile Benedict Gaetani papa seçildi ve kendisi papalık ismi olarak Bonifacius'u tercih etti. Bonifacius'un papa seçilmesinden birkaç gün sonra Napoli'de onun öldüğüne dair söylentiler ortaya atıldı ve bu durum Napoli halkını oldukça mutlu etti. H. Finke, Bonifacius'un ölüm haberini alan halkın mutlu olmasının sebebini onun istenmeyen, sevilmeyen bir isim olmasına bağlamaktadır (Finke, 1902: 44-45).

Bonifacius'un taç giyme töreni oldukça ihtişamlı şenlikler eşliğinde gerçekleştirildi. Lateran Sarayı'na taçlanmak için götürülürken Napoli kralı ve Macaristan kralı, bindiği atın dizginlerini tutarak papaya eşlik ettiler. Orsini, Colonna, Savelli, Conti gibi Roma'nın önde gelen aristokratik ailelerinin temsilcileri papanın taçlanma merasimine katıldılar. Ancak yeni papanın taçlanması esnasında yaşanacak talihsizliklerin bir işareti gibi, şehrin üzerinde şiddetli bir fırtına koptu ve Lateran Kilisesi'ndeki lamba ve meşaleler söndü (Schaff, 1882: VI/9).

Bonifacius papa olduktan hemen sonra V. Celestine'in istifasını '*Litterae coronationis*' adlı kararname ile duyurdu. Bu metinde papa, Roma Kilisesi'nin eski papası olan ve 'sevgili kardeşim' diyerek hitap ettiği V. Celestine'in papazlar, papaz yardımcılarını önünde özgür iradesi ile istifa ettiğini, istifa münasebetiyle boşalan makama meşru bir şekilde kendisinin papa seçildiğini belirtmekteydi (VIII. Bonifacius, 1881: I/1-4). Muhtemelen Bonifacius, V. Celestine'in hayatta olmasının ve istifasının kendisine getireceği zorlamaların bilincindeydi. Nitekim kısa bir süre sonra eski papanın destekçileri onun Bonifacius tarafından istifaya zorlandığını iddia ederek, yeni papanın meşruiyetine saldırdılar. Bunun üzerine hayatta olan bir papanın olası rekabetinin önüne geçmek için Bonifacius, onu Gaetani etki alanı içinde olan ve tamamen izole edilmiş Castel Fumone'ye hapsetti (Schimmelpfennig, 1998: 195; Schaff, 1882: VI/9). VIII. Bonifacius'un papalık dönemine ve Fransa olaylarına odaklanan çalışmamız, 14. yüzyıla girerken Roma Kilisesi'nin önemli bir sınavı olan monarşilerle üstünlük yarışının bir örneğini sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamız pek çok Avrupa kroniğine yansıyan olayın izlerini Avrupa ölçeğinde sürmeyi ve papanın ölümüyle sonuçlanan çatışmanın Roma Kilisesi'ne olan yansımalarının analizini yapmayı amaçlamaktadır.

1.VIII. Bonifacius ve IV. Philippe Çatışması

Bonifacius'un adından bu kadar bahsedilmesine sebep olan hadise Fransa kralı IV. Philippe (1285-1314) ile girdiği çetin mücadeledir. 1285 yılında tahta geçen Philippe'in hayattaki tek amacı güçlü bir Fransız ulusu yaratmaktır ve Petrus'un koltuğunda ulus devlet kelimesinin anlamını bilmeyen bir papa oturuyordu (Bokenkotter, 1977: 179). Aslında ikili arasındaki mücadelenin temeli Bonifacius'un papalığının çok öncesine dayanmaktaydı. 1287 yılında Philippe, dünyevi davaların sadece hukukçu kişiler tarafından görülmesini emretti ve mahkemelerde din adamlarının jüri ve yargıçlık yapmalarını yasakladı. Kralın kararı din adamlarına yapılmış sert bir darbe idi (Strayer, 1980: 35-36; Flick, 1936: 20). Sonra Philippe, İngiltere kralı Edward ile 1294 yılında başlayacak savaşı finanse etmek için kendi topraklarında yaşayan, laik ya da ruhban ayrımı yapmaksızın tüm halkı yükümlü kılan bir vergi yasası çıkarttı. Aynı şekilde İngiltere kralı Edward da kendi ülkesinde ruhban sınıfını vergiye bağladı. Kralların bu davranışı IV. Lateran Konsili'nin papanın izni ve onayı olmadan ruhban sınıfının vergilendirilmesini yasaklayan 46. maddesinin açıkça ihlal edilmesi anlamına gelmekteydi (Mansi, 1759: XXII/953).

Bonifacius papa olduktan sonra- 25 Şubat 1296- meşhur *Clericis Laicos* adlı bildiri ile kralların eylemlerine cevap verdi. İfade ve üslup olarak sert ve kışkırtıcı olan fermanda VIII. Bonifacius "laiklerin din adamlarına çok eskiden beri düşman olduğunu ve bunun şimdiki zamanlarda açıkça kanıtlandığını biliyoruz. Çünkü laikler kendilerine ait olanla yetinmeyip harama göz dikerler ve haram olanın dizginlerini gevşetirler" (Henrici Knighton, 1889: I/324; Walteri de Hemingburg, 1849: II/113) demektedir. Devamında Bonifacius "eğer alırlarsa ve eğer öderlerse [vergi] fiilen aforoz cezasına çarptırılırlar. Yukarıda belirtilen aforoz ve cezalardan hiç kimse ölüm haricinde beraat edemez" diyerek, hem laiklerin din adamlarından vergi almasını hem de din adamlarının korkuya kapılıp onlara ödeme yapmasını kesin bir dille yasakladı (Henrici Knighton, 1889: I/325-326; Walteri de Hemingburg, 1849: II/114-115).

Papanın emrinden güç alan din adamlarının bazıları krallarına ödeme yapmayı reddettiler. Philippe konu ile alakalı ilk etapta papayla teorik bir tartışmaya girmedir. Bunun yerine para, değerli metal, mücevher gibi metaların

Fransa dışına çıkartılmasını yasakladı ve tüm yabancı tüccarların Fransa'dan ayrılmasını emretti (Boase, 1933: 139). Philippe'in fermanı Papalık maliyesinin bağlı olduğu tüm bankacılık sistemlerine saldırmaktaydı ve Papalık diplomasisinin yürütülmesini finanse etmek için kilise adına düzenli nakit akışı oldukça önemliydi. Durumun papa üzerinde ani bir mali baskı yaratmış olması oldukça muhtemeldir. Bu sebeple Fransa'ya karşı ilk protesto metni olan '*Inefalibis amoris*' adlı kararnamede VIII. Bonifacius, kralın kararının oldukça yanlış olduğunu belirterek, eğer gerçekten uygulanırsa aforoz ile karşılık verilmesi gereken bir aptallık ve itaatsizlik eylemi olduğunu belirtti (VIII. Bonifacius, 1881: 614-619).

Philippe ile VIII. Bonifacius arasında gerginlik çözümlenmemişken, papa ünlü Colonna⁶ ailesi ile ihtilafa düştü. VIII. Bonifacius papa olur olmaz kendi aile fertlerine önemli imtiyazlar vermeye başlamıştı. Gaetaniler aslında pek şöhretli bir aile değillerdi ve hatta Bonifacius kardinal olana dek nispeten bilinmeyen bir aile idiler. Bonifacius'un yeğenlerinden biri -Francesco- kardinal oldu; diğer yeğeni -Peter- Palestrina kontu yapıldı. Gaetanilerin yükselişleri onları önce rekabete, ardından daha aristokrat bir aile olan Colonna ailesiyle çatışmaya soktu ve bununla başlayan kavgalar aslında doğrudan papanın düşüşüne yol açtı (Bell, 1923: 12; Flick, 1936: 16). Colonna ailesi ile Bonifacius arasındaki kriz 1297 yılında başladı. Tholomei Lucensis'e göre Colonna kardinalleri, V. Celestine'in papalığı esnasında sarayın efendisi haline gelmişlerdi ve yine aynı yazara göre papa VIII. Bonifacius, onları Papalık hazinesini yağmalamakla suçlamaktaydı (Tholomei Lucensis, 1930: VIII/232). Papa bu iddia ile onlardan Roma Kilisesi'nden aldıkları paraları iade etmelerini istedi. Colonna kardinalleri Peter ve James Colonna ise, eski papa Celestine'in haksız yere tahttan indirildiğini söyleyerek Bonifacius'a muhalefet etmeye başladılar. Sert doğasıyla bilinen papa VIII. Bonifacius, Colonna kardinallerinin kardinallik payelerini alarak, ellerindeki tüm kale ve topraklara el konulmasını emretti (Pierre de Langtoft, 1868: II/351). Colonna fertleri tahmin edileceği gibi papanın emirlerine karşı gelerek, Longhezza'daki kalelerine çekildiler ve 10 Mayıs 1297 yılında Bonifacius'a karşı ilk manifestolarını ilan ettiler. İlan edilen manifestoda Colonnalar Bonifacius'un meşruiyetine saldırmakta ve hatta bahsi geçen metinde onun meşru olmadığına dair on üç neden sıralamaktaydılar. Buna göre kardinaller Bonifacius'u Tanrı'nın kilisesini rezil etmekle, kilisenin genel durumunu değiştirmekle, kutsal kanonları ve konsey kararlarını altüst etmekle, sayısız pek çok günah işlemekle, sapkınlıkla suçluyorlardı ve kendisi artık düzeltilemez durumda olduğu için Tanrı'nın kilisesinin başında gerçek ve doğru bir ismin olması gerektiğini savunuyorlardı (Denifle, 1889: 493-498). Colonna kardinalleri peşi sıra gelen iki manifesto ile daha papaya muhalefet etmeye devam ettiler ve genel konsil çağrısında bulundular.

Papa, tüm Colonna ailesini ve onları destekleyen herkesi aforoz etti ve Colonnalara karşı bir Haçlı seferi organize etti. Floransa ve diğer şehirlerin Guelf birliklerini Colonnalar üzerine gönderdi ve 1298 yeni yılında Haçlılar Colonna ailesine ait kale ve sarayları tahrip etmeye başladılar (Partner, 1972: 289). Ancak Palestrina şehri Papalık güçlerine meydan okudu. Şehir ele geçirilemeyince Bonifacius, ünlü bir general olan Fransisken Guido Montefeltro'yu şehri kuşatması için görevlendirdi ve vicdanına aykırı da olsa yapacağı her davranışın kendisi tarafından bağışlanacağını bildirdi; uzun uğraşlar sonucu Guido şehrin surlarını yerle bir etti (Giovanni Villani, 1986: 317-318). Maddi temellerinden mahrum kalsalar da Colonna fertleri Bonifacius karşıtı söylemlerine devam ettiler. Fransız kronikçi Guillaume de Nangis'ye göre, papa tarafından tüm mülkleri ve onurları ellerinden alınan James ve Peter, kaçtıktan bir süre sonra suçluluk duygusuyla papaya gelerek yargılanma değil merhamet dilediler ve Bonifacius onları affetti ancak itibarlarını ve mülklerini kendilerine iade etmedi (Guillaume de Nangis, 1843: I/304). Bartolomeo Platina ise daha dramatik bir hikâye nakletmektedir. Buna göre bölücü olarak ilan edilen ve

⁶ Soyuları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımız Colonna ailesi, bazı kaynaklara göre Tusculum Kontu II. Gregorio'nun soyundan gelmektedir. Bilindiği üzere Tusculum Kontu II. Gregorio, Papa IX. Benedictus'un kardeşidir. Tusculum ailesi Papalık içerisinde oldukça nüfuzludur ve yedi tane papa bu aileye mensuptur. Colonnaların, Tusculum ailesi ile evlilik münasebetiyle akraba oldukları bilinmektedir ve papalık içerisindeki nüfuzlarını muhtemelen ilk bu şekilde elde etmişlerdir. Ailenin en önemli üyesi Pietri Colonna Roma konsülüydü ve 1078 yılında Palestrina kontu oldu. Bu tarihten VIII. Bonifacius'un şehri tahrip ettiği zamana dek şehir Colonna ailesinin kontrolünde kaldı. Ailenin etkin olarak güç kazanması ise III. Nicholas (1277-1280) ve IV. Nicholas (1288-92) yıllarında oldu. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Williams, G. L. (2004). *The Families and Descendents of the Popes*. London: McFarland Company Publishers, 47-49.

son güçlü kaleleri olan Palestrina'nın da düşmesi ile Colonnalardan Sciarra, Bonifacius'un zulmünden korktuğu için ilk olarak Rieti'ye, oradan Antium'daki ormanlık alana giderek uzun süre saklandı; burada korsanların eline düşerek çok eziyet çekti "...fakat tüm dünyadan nefret eden Bonifacius'un zulmünü hissetmektense bu şekilde sürgün ve zorluklara katlanmaya daha istekliydi" (Bartolomeo Platina, 1927: 125).

Fransa kralı Philippe, kardinallerin iddialarına destek vermekteydi. Bonifacius ise problemlerin çoklu bir hal aldığı farkındaydı. Papa, Philippe'in kendisine karşı kıskırttığı kardinallerin ayaklanmasından korktuğu için Clericis Laicos'un düzeltilmesi niteliğindeki kararname *Etsi de Statu*'yu Temmuz 1297'de yayınladı. Papa geri adım attığı fermanla "ülkenin genel veya özel savunması ile ilgili bir sıkıntı olduğunda kral (IV. Philippe) ve varisleri, bu tehdit durumunda din adamlarını ve rahipleri vergiye tabi tutabilirler... Daha önce bahsedilen kararnameye rağmen piskoposlar ve din adamları adı geçen krala ve onun haleflerine savunma için ödeme yapmak zorundadırlar" (VIII. Bonifacius, 1907: 941-943) diyerek Fransa kralına bir zeytin dalı uzattı. Dahası Bonifacius, kral Philippe'e karşı yumuşatıcı hamlelerine bir yenisini daha ekleyerek, onun büyükbabası IX. Louis'yi aziz ilan etti. 11 Ağustos 1297 tarihli *Gloria laus* adlı ferman ile papa Bonifacius, Louis'nin 'yaptığı erdemler ve işler sayesinde bu dünyada bir kandil gibi parladığını' belirterek, Tanrı'nın yoldaşı olduğu ve kilise adına hizmet ettiği için aziz ilan edildiğini duyurdu (Gaposchkin ve Field, 2014: 160-163).

Görünen o ki Bonifacius, kral Philippe'e verdiği tavizlerin altında kalmaya pek niyetli değildi. Agnolo di Tura'nın aktardığı kadarıyla anlaşmazlığı yeniden alevlendiren şey, Bonifacius'un kralın kardeşi olan Valois kontu Charles'ı imparator yapma sözü vermesi ancak sonradan sözünden cayıp, Alfred'i Romalıların kralı ve imparator olarak onaylamasıydı (Agnolo di Tura, 1752: 275). Gerçekten de 1298 yılında papa Bonifacius, Alfred'i imparator olarak onayladı (Giovanni Villani, 1986: 344).⁷ Bunun üzerine muhtemel ki Philippe yeniden papanın meşruiyetinin sorgulanmasına dair eylemlerine ve bastırılan Colonna fertlerine desteğe devam etti. Bu noktada papa tarafından 1295 yılında Fransa'ya elçi olarak atanan Simon de Beaulieu'dan bahsetmek gerekir. Her iki isim de öldükten sonra olaylara dair yapılan araştırmalar neticesinde, Simon'un papa Bonifacius'a karşı kişisel düşmanlığından dolayı, Fransa kralı Philippe'e papa hakkında çirkin hikâyeleri ve skandal iddiaları aktaran ilk kişi olduğu tespit edilmiştir ve bazı tarihçiler Simon'un Paris Üniversitesi üyelerine V. Celestine'in istifasını ve dolayısıyla Bonifacius'un seçimini geçersiz ilan etmeye kıskırtmada önemli rol oynadığını iddia etmektedirler (Marrone ve Zuckerman, 1975: 195-196).

Papa, 1300 jübilesini⁸ kendi ideallerini ilan etmek ve gücünü göstermek için kullandı. Bonifacius, söz konusu yıl boyunca sürecek bir af ve arınma başlattı. Papa, Roma'da yaşayanların otuz gün boyunca aralıksız Aziz Petrus'u ziyaret ettiklerinde, Roma dışından gelenlerin ise aralıksız on beş gün boyunca ziyarette bulunmaları halinde, işledikleri tüm günahların eksiksiz bağışlanacağını ilan etti. Bu günlerde Roma'ya akın akın hacılar geldi ve yıl boyunca Roma'yı iki yüz binden fazla hacı ziyaret etti (Giovanni Villani, 1986: 320). Ancak papanın cömertliğinden Sicilya kralı Frederick, Colonna ailesi ve onları destekleyenler, Müslümanlarla yasaklı malların ticaretini yapanlar ve papanın düşmanı olan Beyaz Guelfler faydalanamayacaktı. 1300 jübilesi için Roma'ya gelen ancak dışlananlar arasında meşhur yazar Dante de bulunmaktaydı. Monarchia'sinde papanın af yetkisini eleştiren Dante, Tanrı'nın bile bağışlayamayacağı tövbesizleri bağışlama yetkisinin papada olamayacağını yazmaktaydı (Dante, 1954: 79).

Bir süredir bastırılan papa ile kralın kavgası, papanın yakın bir dostu olan Bernard de Saisset'nin tutuklanması ile alevlendi. Bernard, Pamiers başpiskoposuydu ve göreve papa tarafından atanmıştı. 12 Temmuz 1301'de nedenleri net olmayan koşullar altında Bernard tutuklandı. Bartolomeo Platina bu hadisenin nedeninin Haçlı Seferi tasarısı kaynaklı olduğunu belirtmektedir. Buna göre papa uzun zamandır ihmal edilen proje için Bernard'ı krala

⁷Floransalı tarihçi Giovanni Villani papa tarafından taçlanma münasebetiyle yapılan törende, Alfred'in elçilerine yapılan muameleyi nakletmektedir. Buna göre Bonifacius, elinde kılıç, başında taç ile tahtında kurulmuş vaziyette oturarak heyeti kabul etti ve onlara imparatorun da sezarın da yalnızca kendisi olduğunu dikte etti. Papanın hışmına uğramak istemeyen Alfred ise tacı, papa tarafından kendisine sunulan bir hediye gibi aldı ve imparatorluğun Yunanlardan Almanlara Papalık vasıtasıyla tesis edildiğini kabul etti. Bu hadise aslında ruhani bir lider olarak papanın, dünyevi yöneticilere bakış açısını yansıtmaktaydı.

⁸ Katolik terminolojide hacıların gerçek bağışlanmaya ulaştıkları kutsal yıl

gönderdi ve elçi güzel sözlerle kralı Haçlı projesine destek vermeye ikna edemeyince onu tehdit etti (Bartolomeo Platina, 1927: 127). Fransız kronikçi, Platina'nın açıklamalarını desteklemekte ve Bernard'ın krala karşı söylediği aşağılayıcı sözler sebebiyle tutuklandığını (Guillaume de Nangis, 1843: I/329) aktarmaktadır. Bernard yaklaşık üç ay kadar tutuklu kaldı. 24 Ekim 1302'de kralın huzurunda yargılandı ve koltuğunun elinden alınmasına hükmedildi. Kral bu şekilde davranarak papanın ve Roma Kilisesi'nin yargı yetkisine doğrudan saldırmaktaydı. Belki de kralın amacı bir provakasyon yaratmaktı çünkü kral bir ruhbanı kendi mahkemesinde yargılayarak, din adamlarının papa tarafından yargılanması gerektiğine dair yerleşik kural ve yasaları göz ardı etmekteydi. Aslında R. Newhall sürece dair oldukça önemli bir yorum yapmaktadır. Ona göre 1300'ler itibariyle Fransız politikası William Nogaret'nin kontrolüne girmişti ve becerikli bir hukukçu olan Nogaret, papaya düşman olduğu için Fransa kralını sürekli kışkırtmaktaydı (Newhall, 1921: 278-279).

Bonifacius, diplomatik bilinç eksikliğiyle kralı aforoz etmekle tehdit etti ve Bernard'ın serbest bırakılmasını istedi. Peşinden Fransa kralına verdiği ruhban sınıfından vergi alma imtiyazını 4 Aralık 1301 tarihli *Salvador mundi* ve 5 Eylül 1301 tarihli *Secundum divina* ile iptal etti. 5 Aralık 1301'de *Ausculta Fili* [Dinle oğul]olarak bilinen ve adından da anlaşılacağı üzere krala bir öğüt niteliğinde olan bildiriye yayınladı. Din adamlarının kendisine boyun eğmeyeceğini ve bu kötülüğün karşısında duracağını belirttiikten sonra papa "oğul, bu yüzden lanetlenmemek için Tanrı'nın hükmüne ve bizim adaletimize bağlı kal" (VIII. Bonifacius, 1884: III/335) diyerek eğer itaat etmezse mahkûm edileceğinin sinyallerini verdi.

Ausculta fili, 10 Şubat 1302'de Fransa kralına teslim edildi. Papanın Philippe'in diğer krallar gibi Papalık Makamı tabii olduğunu hatırlatan emirlerini içeren bildirisi, Artois kontu tarafından elçinin elinden alınarak, ateşe atıldı ve devamında Philippe, Bonifacius tarafından gönderilen herhangi bir mektubun, bildirinin krallığına girmesini yasakladı (Agnolo di Tura, 1752: 275). *Ausculta fili*, papa Bonifacius'un Fransa'daki konumunu zedelemekten öte bir etki yaratmadı. Çünkü Philippe ve başbakanı Pierre de Flotte, kendilerine sağlam bir propaganda mekanizması oluşturarak, görüşlerini ustaca manipüle etmeyi başardılar. Philippe ve propagandacıları *Ausculta fili*'nin yanıltıcı bir kopyası olan *Deum time* [Tanrı'dan kork] adlı bildiriye Fransa'da dolaşıma soktular. Sahte metinde papa krala, kiliselerden almış olduğu vergilendirmeleri bırakmasını emrediyor ve yapmış olduğu her şeyi iptal etmekle tehdit ediyordu (Dupuy, 1655: 44). Kralın ya da destekçilerinin amacı muhtemelen papanın krala hakaret ettiği izlenimini yaratmak ve ruhban sınıfının kralı desteklemesini, en azından papayı desteklememesini sağlamaktı. Philippe papanın sözde bildirisine *Sciat tua maxima* ile karşılık verdi. Kuvvetle muhtemel Roma'ya hiç gitmeyen ve Fransa'da dolaşıma sokulan bildiride kral, dünyevi arenada hiçbir kimseye tabi olmadığını, boş olan kiliselerde atamaların ve tımarların kraliyet hakkı olarak kendisinde olduğunu, gelirlerinin de kendisine ait olduğunu bildirdi ve aksini iddia edenin deli ve aptal kabul edileceğini belirtti (Dupuy, 1655: 44).

Papa yaşanan olayların tartışılması için Roma'da bir konsil toplama kararı aldı. Kasım 1302'de yapılması planlanan konsil için papa, Fransız din adamlarının da katılımını talep etti. Devamında papa Bonifacius, piskoposların, başpiskoposların herhangi bir engelleme olmaksızın, özgürce Fransa'dan ayrılabilmeleri adına talimatlarını içeren bildirisi *Secundum divina*'yı krala gönderdi (VIII. Bonifacius, 1884: III/339-340). Tahmin edileceği gibi Philippe, ülkesindeki din adamlarının bahsi geçen konsile katılımını yasakladı (Bartolomeo Platina, 1927: 127) ve izinsiz bir şekilde ayrılmaların önüne geçmek için yollarda askeri önlemler aldı. Konsey az bir katılım ile Roma'da yapıldı. Papa 18 Kasım 1302'de belki de son bir kararsızlık ile meşhur Unam Sanctam'ı deklare etti. Ferman, Kutsal Kitap, Aziz Bernard, Hugh of St. Victor ve Thomas Aquinas gibi otoritelerin görüşlerini yansıtan, Kilise'nin birliğine ilişkin teolojik soru üzerinden dünyevi yargının ruhsal yargıya tabi olduğunu öne süren tezlerle desteklendi (Luscombe, 1976: 205). Papa bildiride özetle;

"Manevi ve uhrevi her iki kılıç da kiliseye aittir ancak biri din adamlarının biri de onların uhdesi ile krallar ve askerlerin elindedir. Ama dünyevi olan kılıç, uhrevi güce tabi olmalıdır.

Havarinin de söylediği gibi kutsal kişi herkesi yargılayabilir ancak kendisi hiç kimse tarafından yargılanamaz.

Bu otorite insana verilmiş ve bir insan vasıtasıyla uygulanmış olsa da, insani değil ilahi kaynaklıdır.

Ayrıca her insanoğlunun kurtuluş için Roma piskoposuna itaat etmesinin gerekli olduğunu bildiriyoruz, açıklıyoruz ve ilan ediyoruz.”⁹ (VIII. Bonifacius, 1921: III/888-890) demektedir.

Bonifacius, Çifte Kılıç Doktrini'nin Papalık adına açıklamasını yaparak, İncil'in pasajlarını yorumlayarak, papanın konumunu her zamankinden daha güçlü bir şekilde vurguladı (Schimmelpfennig, 1998:196-197). Aslında Bonifacius, Unam Sanctam'da daha önce söylenmemiş ya da iddia edilmemiş şeyler söylememektedir. Onun ifadeleri güçlü papalar III. Innocentius'un ya da IV. Innocentius'unki ile benzerlik taşımaktaydı ancak papanın savlarına karşı tepkiyi anormalleştiren şey yeni yüzyılın gerçeğiydi. XIII. yüzyılın son yıllarında Orta Çağ emperyalizmi, ideali, büyüyen milliyetçilik-ulusalcılık gerçeğiyle çatıştı. Papanın ifadeleri kilise babalarından görüşler içerse de artık sadece doktrinel bir görüş değil, neredeyse dogma olmaktadır. Papanın amacı Papalık kontrolünü hiçe sayan kralların iddialarını geçersiz kılacak bir hamle yapmaktı ancak Unam Sanctam şüphesiz Fransız milliyetçiliğini harekete geçirdi. Philippe kiliseye karşı zorlu bir adaydı ancak yine de yenilikçi bir kişilikti ve modern Fransa'nın tarihi onunla başlamaktaydı (Schaff, 1882: VI/9).

Kral, papanın bildirisine Fransız parlamentosunun üç organını - din adamları, asiller ve şehrin temsilcileri- davet ederek cevap verdi; tahtın kiliseden bağımsız olduğunu ve ülkesinin işlerine yabancıların karışamayacağını duyurdu. Kral, uzun yıllardır Bonifacius hakkında ortaya atılan şeylerin gerçekliğinin tartışılması ve araştırılması için geniş katılımlı bir konsil çağrısı yaptı (Agnolo di Tura, 1752: 275). Kralın çağrısı ile 12 Mart 1303'te Lefkoşa başpiskoposu; Sens, Rheims, Tours, Narbonne, Meaux, Nevers ve Auxerre piskopoları; Valois ve Evreux kontları, çeşitli dukler, kontlar ve üniversite hocaları toplandı (Curley,1927: 215). Konsil Bonifacius'a itham edilen sapkınlık, küfür, dini makamların para ile satılması, V. Celestine'in ölümü gibi farklı iddialarının araştırılmasını ya da daha net bir ifadeyle, yıllardır Bonifacius hakkında söylenen bu şeylerin onayını yapmak niyetindeydi. Nitekim Fransız kronikçi Guillaume de Nangis'ye göre kral, topladığı tüm kişilerden bu iddiaların gerçekliğini tartışmalarını istedi ve bahsi geçen din adamları, üniversite hocaları, asiller tüm iddiaların ispatlanabilir derecede gerçek olduğunu belirttiler (Guillaume de Nangis, 1843: I/335-336).

Yapılan toplantı sonrasında kralın konseyi VIII. Bonifacius'u zina, küfür, sapkınlık, dini makamların para ile satılması, V. Celestine'in öldürülmesi gibi toplam yirmi dokuz ayrı suçtan itham eden bir bildiri yayınladı ve tüm bu kötülüklerin ortaya çıkması için kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla kral tarafından bir propaganda başlatıldı (Giovanni Villani, 1986: 345; Ullmann, 1972: 275). Philippe'in propaganda mekanizması sayesinde üniversite üyeleri, Roma hukukçuları ve felsefeciler konuya dâhil olmaya başladılar. Paris Üniversitesi hocaları ihtilafta papa yanlısı ya da kral yanlısı olarak duruş sergilediler ve bu bağlamda eserler kaleme aldılar. Artık XIII. yüzyıl itibariyle üniversiteler skolastik spekülasyonun gözlerden uzak kaleleri değil, kamuoyunu ilgilendiren konularda görüş bildiren, risaleler üreten fikir atölyeleri olma yoluna girmişlerdi (Powicke, 1934: 4). Bu noktada Paris Üniversitesi'nde ilahiyat profesörü olan Parisli John önemli bir isimdir. Eseri *De Potestate Regia et Papali*'yi Philippe ile Bonifacius arasındaki mevzu için kaleme alan John, kraliyet savunucusudur. John'a göre V. Celestine'in istifası uygun ve yerine geçen VIII. Bonifacius'un seçimi meşrudur. Bir papa kendi rızası ile görevi bırakabilir. Ancak eğer papa bir suç işlerse, kötü bir şöhrete sahip olursa ve bu hatasını da düzeltmezse kendi istemese dahi görevden alınmalıdır (John of Paris, 1974: 56-62). Yine Paris Üniversitesi'nden farklı bir isim, Viterbolu James ise bu konuya Parisli John'dan daha farklı yaklaşmaktaydı. Dünyevi otoritenin uhrevi otoriteye boyun eğmesi gerektiğini savunan James, bu ihtilafta papanın safında yer almıştır. Eseri *De Regime Christiano*'yu papanın haklılığını ispat için yazmıştır ve eserinde Bonifacius'u “çobanların ve dünyanın krallarının kutsanmış

⁹ Papa meşhur Unam Sanctam'da Papalık monarşisine ve teokrasisine önem veren papaların sıklıkla yaptığı gibi sadece bir Kilise'nin, bir başın ve bir bedeninin var olduğunu ve Tanrı tarafından kurulmamış hiçbir gücün olmadığını belirtmekteydi. Dahası papa dünyevi otorite yanlıya düştüğünde manevi otorite tarafından yargılanması gerektiğini ancak manevi otorite yani Kilise-papa yanlıya düşerse sadece üst bir otorite yani Tanrı tarafından yargılabileceğini söylemekteydi. Özetle papa bir kez daha kendini tüm kralların ve krallıkların üzerine yerleştirirken, gücünün dünyevi alanda bir benzerinin olmadığını kutsal emsallerle açıklamaya çalışmaktaydı.

prensi"¹⁰ olarak nitelendirmiştir (James of Viterbo, 2009: 3).

Kralın eylemlerinden ötürü papa Bonifacius, Roma'dan ayrılarak Anagni'ye gitti. M. Curley'e göre papaya karşı girişilen eylemleri neticelendirmek için seçilmiş bir entrikacı olan, kilise yargısına karşı nefreti, mutlak monarşiye karşı sevgisi ile Guillaume Nogaret (Curley, 1927: 212), 1303 Mart ayında Floransalı Guidi de Franzesi ile birlikte Siena'ya vardı ve entrika politikasının önemli bir ayağını Steggia Kalesi'ne yerleşerek başlattı (Newhall, 1921: 280). İtalyan tarihçi Agnolo di Tura papa ile kral arasındaki çatışmayı belki de en güzel özetleyen isimdir. O, sürece dair "Fransa kralı ve papa bahsi geçen anlaşmazlık nedeniyle ellerinden gelen her yol ve yöntemle birbirlerini devirmeye çalıştılar. Papa onu aforoz etti, kralın düşmanlarını Flanders'te kayırdı. Fransa kralı ise Anagni'de bulunan adamları vasıtasıyla papaya karşı orada bir komplo kurmak için insanları, halkları organize etti." (Agnolo di Tura, 1752: 275) demektedir. Gerçekten de Fransa kralı, Guillaume Nogaret eliyle tarihe Anagni Trajedisi, Anagni Aşağılanması olarak tarihe geçerek büyük bir kalkışmanın hazırlığındaydı. Bunu sağlamak için Philippe, kaynağımıza göre Anagni halkına ve baronlarına rüşvet vererek, çok fazla para harcadı (Agnolo di Tura, 1752: 275). Anagni planı için Nogaret'e eşlik edenlerin içinde papaya nefreti hala canlı olan Sciarra Colonna da vardı ve o, köle kılığına girerek Campagna bölgesine gitti, burada papaya karşı yapılacak saldırının organize edilmesi için elinden geldiğince adam topladı (Bartolomeo Platina, 1927: 128).¹¹ Papa doğduğu şehir olan Anagni'de kralın son hamlelerine karşı bir cevap olarak hazırladığı ferman *Petri Solia*'yı ilan etme niyetindeydi ve belki de Nogaret'in komplosunu hızlandıran olay buydu. Sonuç olarak 7 Eylül 1303'te papanın Anagni'deki sarayının kuşatılması ile trajik olaylar silsilesi başlamış oldu.

Anagni Aşağılanması/Anagni Trajedisi Hıristiyan ulusların zihninde oldukça dramatik, kınanması bir hadise olduğu için, olayların izini kroniklerden Avrupa ölçeğinde çıkartmak oldukça kolaydır. İngiliz, Fransız, İtalyan pek çok kaynak papanın Anagni'de başına gelenleri etraflıca aktarmışlardır. Buna göre sabah olmadan, şafak vaktinde iki Colonna kardinali¹² ve Fransız kralının askerleri, Anagni şehrine girerek, papanın konakladığı saraya saldırmaya başladılar (Walteri de Hemingburg, 1849: II/231; Agnolo di Tura, 1752: 277). Roma curiasında görevli olan ve baskın esnasında papanın yanında bulunan bir İngiliz William Hundleby'nin, Lincoln diyakozuna yazmış olduğu mektup olayı en ince ayrıntısına kadar resmetmektedir. William Hundleby mektupta askerlerin tüm şiddetiyle saraya saldırdıklarını ve saray halkının saraydan taş, sopa fırlatarak kendilerini savunmaya çalıştıklarını belirtmektedir (Beck, 1946: 200).¹³ Papanın iki yeğeni, Francis ve Peter, olanca güçleriyle sarayı ve papayı savunmaya çalıştılar. Sonrasında Sciarra müttefikleri vasıtasıyla güçlenince, papa onlara karşı fazla şansının olmadığını görerek ateşkes talebinde bulundu ve dokuz saatlik geçici bir ateşkes yapıldı. Ateşkes devam ederken papa Bonifacius, Sciarra Colonna'ya elçi göndererek, kendisine ve ailesine zarar verdiği noktaları bildirmesini istedi ve kardinallerin öğütlerine uygun olarak onu tatmin etmeye hazır olduğunu ilettiler (Beck, 1946: 201). Sciarra ısrarla papanın istifa etmesini ve Peter ve James'in yeniden kardinal olarak atanmasını talep etti. Papa istifa etmeyi kabul etmediği için uzlaşma sağlanamadı.

Ateşkes sonlandıktan sonra saldırılar yeniden başladı. İlerleyen zamanla birlikte kuşatılanlar için artık savunma zorlaşınca, papanın yeğeni, Sciarra Colonna'ya teslim oldu. Baskıncılar kapıları ateşe vererek içeri girdiler; tüm değerli eşyaları, papanın hazinesini, Kilise mallarını, saraydaki çatal-bıçak takımına varana dek yağmaladılar (Pierre de Langtoft, 1868: II/351; Anonim Cronoca Senese, 1752: XV/82-83). İçeri giren öfkeli askerlerin çoğu papanın yüzüne hakaretler yağdırdılar. Ona papalıktan istifa etmesi için baskı yaptılar ancak Bonifacius 'E le col, e le cape!¹⁴ diyerek karşı çıktı, papa olarak öleceğini söyledi ve istifa etmeyi reddetti (Agnolo di Tura, 1752:

¹⁰ Pastorum et regum terre sacer princeps

¹¹ Kaynağımıza göre bir süredir korsanların elinde olan Sciarra, Marsilya Limanı'nda onu tanıyan insanların çıkması ile özgürlüğüne kavuşmuş ve Fransa kralının himayesine girmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Bartolomeo Platina, 1927: 127.

¹² Stefano ve Sciarra Colonna

¹³William Hundleby mektupta, olayların şoku ile toplanan halkın ne olduğunu ilk etapta anlayamadığından ancak sonra ortak bir karar alarak Campagna bölgesinin baskın bir ismi ve papanın amansız bir düşmanı olan Adenulf'u kaptan olarak seçtiklerinden bahsetmektedir. Saray kuşatıldıktan sonra askerleri ile birlikte gelen Adenulf, Sciarra Colonna'nın güçleri ile birleşmiştir.

¹⁴ İşte boynum, işte başım!

XV/278). Sciarra gerçekten de onu öldürmeye hazırды ancak papaya herhangi bir bedensel zarar vermemesi için diğerleri tarafından engellendi (Beck, 1946: 202). Papa ve yeğenleri esir alındı.

Papa esir tutulurken Sciarra ve partisi papanın idam edilmesini ya da tutsak bir vaziyette Fransa kralına götürülmesini kararlaştırmaya çalıştılar. Ancak papanın öldürülme ihtimalini öğrenen Anagni sakinleri kendi içlerinde örgütlenmeye başladılar. Eğer papa öldürülürse ya da tutsak bir vaziyette götürülürse, bu utancın onlara ve mirasçılara sonsuz bir suçlama bırakacağını (Walteri de Hemingburg, 1849: II/231) görerek, hatalarından tövbe ettiler ve 'çok yaşa papa' sloganları eşliğinde baskıncıları Anagni'den kovdular (Agnolo di Tura, 1752: XV/277). Papa gözyaşları içinde kendini kurtaran halka teşekkür etti. Anagni'de biraz toparlandıktan sonra Roma'ya gitmek için yola koyuldu. Roma'ya varduktan sonra Aziz Petrus Kilisesi'ne yerleşti ancak Anonim Sienalı bir yazara göre, etrafında kimse kalmadığı için papa delirmiş gibi davranmaktaydı ve kafasını sürekli duvara vurmaktaydı (Anonim Cronoca Senese, 1752: XV/83). Agnolo di Tura da buna yakın bir açıklama yapmaktadır. Buna göre "kalbine giren acı, her şeyi yiyip bitiren bir hastalıktı ve yemek dahi yemek istemiyordu" (Agnolo di Tura, 1752: XV/277). Papa Roma'ya geldikten üç gün sonra öldü.

Bonifacius'un aşağılayıcı muameleler eşliğinde tutsak edilmesi ve akabindeki ölümü, çoğu tarihçi tarafından Orta Çağ Papalık monarşisinin yıkımı olarak görülmektedir. Onun ölümü ve ölümüne yol açan olaylar Orta Çağ Papalığının evrensel manada, kendi siyasi vizyonuna dair sona gelindiğinin bir işaretidir. Belki de Papalık üzerinde yarattığı yıkımdan ötürü papa Bonifacius sık sık kavrayış yoksunluğu ve öngörüsüzlükle suçlanır. Anagni Trajedisi, Papalık tarihinde bir imparatorun Roma'nın kapıları önünde yalınayak durmasıyla başlayan bir dönemin kapanışını (Ferguson, 1962: 291), Canossa'nın antitezini sembolize etmekteydi (Ruiz, 1979: 387). Daha erken dönemlerde papa-imparator ya da papa-kral çatışmasının pek çok örneği vardır ancak bu hadisenin Roma Kilisesi adına neredeyse yıkımla sonuçlanması, papanın XIV yüzyıl gibi erken milliyetçiliğe dair sinyaller veren özel bir çağın mesajlarını okuyamamasından kaynaklıdır. Bu hadiseden yaklaşık yüz yıl kadar önce papa III. Innocentius ve İngiltere kralı John arasında vuku bulan çekişmede, papa John'u tedip etmek maksadı ile İngiltere'nin tamamında kilise ayinlerini men etmişti. Dini inancın çok fazla egemen olduğu bir çağda bu yoksunluk halk arasında büyük korku ve endişe yaratmıştı ancak bir yüzyıl sonra işler değişti çünkü artık Papalığa muhalefet eden ve coşkulu ulusal duygulara sahip bir kitle ortaya çıktı ve Fransa kralı, Bonifacius'a savaş açtığı anda yanında onu destekleyen kilise adamları ve Papalığa küskün İtalyan soyluları vardı (Roberts, 2009: 230). XIV. yüzyılda yaşamış, Floransalı bir tarihçi olan Giovanni Villani yerinde bir tespit yaparak, Fransa'nın dışında en iyi eğitilmiş din adamlarıyla bile rekabet edebilen ve devletin bağımsızlığını savunan yeni bir erkek sınıfı türediğini ve bu sıradan olmayanlar grubunun krala destek verdiğini (Giovanni Villani, 1986: 347) söylemekteydi.

Kaynaklar büyük oranda papaya karşı eleştirel yaklaşmaktadırlar. Çoğunlukla papa 'kurnaz olduğu kadar nankör' (Bartolomeo Platina, 1927: 124), 'kibirli ve düşmanlarına karşı acımasız' (Agnolo di Tura, 1752: XV/277) biri olarak resmedilir. İngiliz bir kaynağı papa hakkında "tilki gibi geldi, aslan gibi hüküm sürdü, köpek gibi öldü"¹⁵ (Flores Historiarum, 1890: III/314) demektedir. Bartolomeo Platina onunla ilgili

"imparatorlara, prenslere, devletlere ve uluslara dinden ziyade terörü aşlamayı kendine iş edinen, krallıkları ortadan kaldıran, insanları sürgüne gönderen ve uygun gördüğünde geri çağırılmayı marifet edinen Bonifacius; bu nedenle onun örneğinden din adamları ve laikler gururla ve küçümsemeyle değil Efendimiz Mesih ve onun öğrencileri olarak alçakgönüllü yönetmeyi öğrensinler" (Bartolomeo Platina, 1927: 124) şeklinde bir yorum yapmaktadır.

P. Schaff'a göre Bonifacius'un aşağılanması seleflerinin ve kendisinin rahiplik gururunun uzun süredir gecikmiş bir cezasıydı ve o, kısmen varisi olduğu hiyerarşik kibirten, kısmen de kendi varsayımlarından dolayı, acı bir son yaşadı (Schaff, 1882: VI/16). Papanın düşüşü, Roma Kilisesi'ne olan güven dâhil pek çok şeyin yeniden sorgulanmasının yolunu açtı. Fransa ile barışmak isteyen XI. Benedictus, Bonifacius'un kararlarının bir kısmını

¹⁵ Ingreditur vulpes, regnat leo, sed canis exit

yürürlükten kaldırdı ve devamındaki eylemler Roma Kilisesi'nin imajını zedeledi. Pierre de Langtoft 'Büyük yanlış yapan soyguncu aklandı. Roma'ya güvenen aptal ve çılgındır... Roma yaparak ve bozarak bizimle alay ediyor' (Pirre de Langtoft, 1868: II/353) diyerek, Bonifacius'tan miras kalan sorunlara sonraki papaların yaklaşımını eleştirmekteydi.

Sonuç

1294 yılında papa olarak seçilen VIII. Bonifacius hırslı seküler yöneticilerden kaynaklı mali problemlere ek olarak, İngiliz-Fransız farklılıklarını, İtalyan yarımadasındaki hizipleşmelerini, Roma'nın kargaşasını miras aldı. Süreç Roma Kilisesi adına zorlayıcı ve sınırlandırıcı etkilere sahipti. Papalığın yaklaşık bir asırdır kaybettiği prestiji yeniden kazandırmak idealinde olan Bonifacius, kralları sert ancak kısıktıcı önlemlerle itaat ettirmeyi denerdi. Yükselen milliyetçi eğilimler, ulusalci ruh papanın rahat bir şekilde krallara müdahale etmesini zorlaştırmaktaydı ancak papa bunun bilincinde değildi.

Bonifacius'un sert mizacı, uzlaşmaya kapalı doğası, Papalığın gücü ve işlevselliğine en yüksek bakış açısıyla sarılması çok geçmeden yüksek ideallere sahip bir kral olan Philippe ile çatışmayı kaçınılmaz kıldı. Aslında Bonifacius, bir geleneğin temsilcisiydi. İddiası III. Innocentius tarafından kullanılan tüm hakların mirasçısı olduğuydu ancak Avrupa toplumunun papaya ve konumuna bakış açısı siyasal bir dönüşümden geçmekteydi. Papa, Papalığın iç siyasetinde de diplomatik tavırlar almaktan uzaktı. Roma Kilisesi'nin önemli üyeleri olan Colonna kardinalleri ile yaşadığı çatışma, papanın bölgede imajını zedelerken içte ve dışta düşüşünü hızlandırdı. Problemler çoklu bir hal aldığında Bonifacius kralla uzlaşma yollarını denerdi ancak Papalık ve krallık arasındaki ilişkileri dengeli bir zemine oturtturmayı başaramadı. Girdiği mücadeleler doğrudan onun düşüşüne sebep oldu ve Papalığın imajını zedeledi.

1296-1303 mücadelesi basitçe VIII. Bonifacius ile IV. Philippe arasındaki bir çekişme değildi. Bundan çok daha fazlası olarak iki uyumsuz ilkenin, yani evrensel bir Papalık monarşisi ile kraldan başka hükümdar tanımayan, konsolide ulus-devlet anlayışının bir çatışmasıydı. Gerçekte de Anagni Aşağılanması ile sonuçlanan olayda, devlet Papalığa karşı büyük bir zafer kazandı. Papalığın Hıristiyan halklar üzerindeki güç iddialarının Tanrı'nın bir yarası olduğu şeklindeki görüş, Fransa ve İtalya'daki hukukçuların ve şairlerin kalemlerinden dökülen cesur yazılarla sorgulandı.

Kaynaklar

- “Anonim Cronoca Senese”, (1752). Ludovico Muratori (Ed.), *Rerum Italicarum Scriptores*. Vol: XV. Bologno. Nichola Zanichelli, 42-172.
- Agnolo di Tura del Grasso, (1752). “Cronoca Senese”. Ludovico Muratori (Haz.), *Rerum Italicarum Sprictores*. Vol: XV. Bologno. Nicola Zanichelli, 255-564.
- Bartolomeo Platine (1927) *The Lives of the Popes*. (Çev.: W. Benham). London. Okeden&Welsh.
- Beck, H. G. J. (1946). “William Hundleby’s Account of the Anagni Outrage”. *The Catholic Historical Review*, 32 (2), 190-220.
- Bell, M. A. I. (1921). *The Fall of the Medieval Church*, New York. Dodd, Mead and Company.
- Boase, T. S. R. (1933). *Boniface VIII*. London. Constable &CO Ltd.
- Bokenkotter T. (1977). *A Concise History of the Catholic Church*. New York. Doubleday Press.
- Challencor, J. (1912). *The Life and Times of Edward I*. London. Weidenfeld and Nicolson.
- Curley, M. M. (1927). *The Conflict Between Pope Boniface VIII and King Philippe The Fair*. Washington D.C. The Catholic University of America Press.
- Dante,(1954). *Monarchy and Tree Politicial Letters*. (Çev.: Donald Nicholl). New York. Noonday Press.
- Denifle, H. (1889). “Die Denkschriften der Colonna gegen Bonifaz VIII und der Cardinäle gegen die Colonna”. Heinrich Denifle-Franz Ehrle (Eds.), *Archiv für Literatur und Kirchengeschichte des Mittelalters*. Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlagshandlug, 493-529.
- Dupuy, P. (1655). *Histoire du Differend d’Entre le Papa Boniface VIII et Philippe le Bel Roy de France*. Paris. Privilege DV Roy.
- Ferguson, W. K. (1962). *Europe in Transion, 1300-1520*. London. Allen and Unwin.
- Finke, H. (1902) *Aus den Tagen Bonifaz VIII*. Münster. Druck und Verlag.
- Flick, A. C. (1936). *The Decline of the Medieval Church*. New York. Alfred A. Knopf.
- Flores Historiarum*,(1890). Henry Richards Luard (Ed.). Vol: III. London. Byre and Spottiswoode.
- Gaposchkin, M. C. ve Field, S. L. (2014). *The Sanctity of Louis IX: Early Lifes of Saint Louis by Geoffrey Beaulieu and William of Chartres*. (Çev.:Larry F. Field). London. Cornell University Press.
- Giovanni Villani, (1986). *Chronicle Fiorentine of Giovanni Villani*. (Çev.: Rose E. Selfe). Westminster. Steed, Archibald Constable & Company.
- Guillaume de Nangis, (1843). *Chronique Latine Guillaume de Nangis de 1113 a 1300 avec les Continuations de Cette Chronique de 1300-1368*. H. Geraud (Ed.), Vol: I. Paris. Chez Jules Renouard Et. C.
- Henrici Knighton, (1889). *Cronicon Henrici Knighton, vel Cnitthon monachi Leycestrensis*, Joseph Rawson Lumby (Ed.), Vol: I. London. Eyre and Spottiswoode.
- James of Viterbo, (2009). *De Regime Christiano*. (Çev.:R. W. Dyson). London. Brill Press.
- John of Paris, (1974). *On Royal and Papal Power*. (Çev.: Arthur P. Monohan). London. Columbia University Press.
- Luscombe, D. (1976). “The ‘Lex Divinitatis’ in the Bull ‘unam Sanctam’ of Pope Boniface VIII”, C. N. L. Broke-D. E. Luscombe- G. H. Martin - Dorothy Owen (Ed.), *Church and Government in the Middle Ages*. Cambridge. Cambridge University Press, 205-222.
- Mansi, J. D. (1759). *Sacrorum Conciliorum nova et Amplissima Collectio*. Vol: 22. Lucca. Apud Antonium Zatta.
- Marrone, J. ve Zuckerman, C. (1975). “Cardinal Simon of Beaulieu and Relations Between Philip the Fair and Boniface VIII. *Traditio*, (31), 195-222.
- Newhall, R. A. (1921). “The Affair of Anagni”. *The Catholical Review*, 7 (3), 277-295.

- Partner, P. (1972). *The Lands of St. Peter: The Papal States in the Middle Ages and the Early Renaissance*. Los Angeles. University of California Press.
- Pierre de Langtoft, (1868). *The Chronicle of Pierre de Langtoft*. Thomas Wright (Ed.), Vol: II. London. Longmans, Green, Reader and Dyer.
- Powicke, F. M. (1934). "Presidential Adress: Some Problems in the History of the Medieval University". *Transactions of the Royal Historicial Society*, 17 (4), 1-18.
- Ruiz, T. F. (1979). "Reaction to Anagni". *The Catholic Historical Rewiev*, 65 (65), 385-401.
- Schaff, P. (1882). *History of the Christian Church, The Middle Ages A.D. 1294-1517*, Vol: VI. London. Grand Rapids.
- Schimmelpheing, B. (1998). *The Papacy*. New York. Columbia University Press.
- Strayer, J. R. (1980). *The Reign of the Philip the Fair*. New Jersey. Princeton University Press.
- Tholomei Lucensis (1930). *Tholomei Lucensis Annales*, (Haz.) Bernhard Schmeidler. Berlin. Weidmansche Buchh and Lung.
- Ullmann, W. (1972). *A Short History of the Papacy in the Middle Ages*. USA. Methuen & CO LTD.
- VIII. Bonifacius (1881). "Litterae coronationis". Antoine Thomas (Ed.), *Registres de Boniface VIII*, Vol: I. Paris. Ernest Thorin, Editeur, 1-4.
- VIII. Bonifacius, (1881). "Inefalibis amoris". Antoine Thomas (Ed.), *Registres de Boniface VIII*. Paris. Ernest Thorin, Editeur, 614-619.
- VIII. Bonifacius, (1884). "Ausculat Fili". G. Digard-Maurice Faucon- Antonie Thomas ve Robert Fawtier (Ed.), *Les Registres de Boniface VIII*. Vol: III. Paris. E. De Boccard Edietur, 335-337.
- VIII. Bonifacius, (1907). "Etsi de Statu" G. Digard-Maurice Faucon- Antonie Thomas -Robert Fawtier (Eds.), *Les Registres de Boniface VIII*. Paris. E. De Boccard Edietur, 941-943.
- VIII. Bonifacius, (1921). "Unam Sanctam", G. Digard-Maurice Faucon- Antonie Thomas ve Robert Fawtier (Ed.), *Les Registres de Boniface VIII*. Vol: III. Paris. E. De Boccard Edietur, 888-890.
- VIII. Bonifacius, "Secundum divina". G. Digard-Maurice Faucon- Antonie Thomas ve Robert Fawtier(Ed.), *Les Registres de Boniface VIII*. Vol: III. Paris. E. De Boccard Edietur, 339-340.
- Walteri de Hemingburg, (1849). *Chronicon Domini Walteri de Hemingburg*, Hans Claude Hamilton (Ed.), Vol: II. London. Sumptibus Societatis.
- Williams, G. L. (2004). *The Families and Descendents of the Popes*. London. McFarland Company Publishers.

Hakem Deęerlendirmesi: Dış bağimsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek olmadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.